

ΤΟΥΣ ΠΟΙΗΤΕΣ ΤΟΥΣ ΚΑΙΝΕ ΟΙ ΑΣΤΡΑΠΕΣ

1 Ιουνίου 2015

«Δυο τρόποι για να βρεις τη λευτεριά σου: ο ένας να φυγαδευτείς κι ο άλλος να πεθάνεις» — πέθανε ο ποιητής Δημήτρης Αρμάος

B14

Πρωινό 'Εμβατήριο

"Οχι δέν έχω γεννηθεῖ γιά τή μελαγχολία
Καιρός νά πάψει ἐτοῦτο τό μονότονο τραγούδι ἐτῶν
'Υπάρχει ἔξω ἀπό μένανε ὁ καιρός
Καί πάνω ἀπ' τόν καιρό πού μόνο φθείρεται
Τό θαῦμα τῶν σωμάτων
"Ο,τι πνευματικότερο χάρισε ὁ οὐρανός
Στά πλάσματα πού κλαῖνε γιά νά παίξουν.

Περιοδικό Τετράμηνα, Αμφισσα, Άνοιξη 1993.

Το εντυπωσιακά λιτό βιογραφικό του φιλόλογου, ποιητή και επιμελητή εκδόσεων Δημήτρη Αρμάου στην Biblionet —Ο Δημήτρης Αρμάος (Άμφισσα 1959) είναι φιλόλογος (δρ. Φ. 2004) και τα ενδιαφέροντά του εστιάζονται στη θεωρία και την ερμηνεία της λογοτεχνίας, στην κριτική και την εκδοτική των κειμένων, στην πρόσληψη και τη διδασκαλία τους (δημοσιεύσεις από το 1978 κ.εξ.)— αποκαλύπτει μάλλον περισσότερα από όσα μπορεί να επισημάνει αυτό το σημείωμα με αφορμή τον πρόωρο θάνατό του, στα 56 του χρόνια, ύστερα από μάχη στα μαρμαρένια αλώνια με τον καρκίνο.

Έχοντας επί χρόνια δημοσιεύσει ποιήματα αυτοτελώς σε περιοδικά καθώς και δύο ποιητικές συλλογές, τα *Ποιήματα I* και *II* (1979 και 1984), το 2009, ύστερα από μια ποιητική διαδρομή τριάντα ετών, αποφασίζει να εκδώσει τα ποιητικά άπαντά του (220 ποιήματα), κατά κάποιον τρόπο, στον τόμο *Βίαιες εντυπώσεις των ετών 1975-2007* που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Ύψιλον, το οποίο χαρακτηρίζεται ως «βιβλίο στίχων» (κι όχι ποίηση — κι αυτή είναι μια δεύτερη παρατήρηση που, αν συνδυαστεί με τη διατύπωση του βιογραφικού του, επίσης κάτι δηλώνει για τον άνθρωπο Αρμάο). Όπως σημείωνε ο Κώστας Κουτσοурέλης στην εφημερίδα *Αυγή*, στις 18.9.2009, πρόκειται για «*μια ποίηση που θητεύει με συνέπεια στον μοντερνισμό συνομιλώντας διακριτικά ή και υπόκωφα με τον λυρισμό ή και την παραδοσιακή στιχουργία, και δεν αποποιείται τις συμβολές του υπερρεαλισμού και του εξπρεσιονισμού. Ωστόσο η γλώσσα του Αρμάου είναι εκεί να υποδεικνύει εκλεκτικές συγγένειες αλλά και την απόλυτη αμεροληψία της έναντι του παρελθόντος. Και κάπως έτσι «Μ' αυτό έρχεται το κρυφό μάτι των υποθέσεων που δε θέλει να πει/ Και τίποτα δε λέει να το όλο κι όλο/ Για τη ζωή όμως iam et non dum φτάνει κι ίσως-ίσως περισσεύει...»*». Και συνεχίζει:

«Και λέει τα δέοντα και συνάμα ψυχωφελή για τον έρωτα, την απωλεσθείσα αθωότητα, το ακανθώδες της ανθρώπινης πορείας, των ιδεών, των διαψεύσεων. Έκδοση ενδεικτική της διαδρομής ενός ανθρώπου που θητεύει χρόνια όχι μόνο στα τοπία της ποίησης αλλά και στη διαδικασία δημιουργίας των βιβλίων ως επιμελητή εκδόσεων, και εμπλέκεται άμεσα με τον έντυπο λόγο αλλά και τα έργα πολυμέσων, η συλλογή «Βίαιες εντυπώσεις» αφήνει ένα γλυκό άρωμα εκδοτικής φροντίδας και αισθητικής...».

3. Ἀνησυχία

Γιὰ μιά γυναίκα ὅλη ἡ εὐτυχία ἄντρας δικός της
Δέν τήνε μέλλει ἄν εἶχε παιδική ἡλικία κι αὐτός ἢ φόβους
Νά τότε βασανίσει θέλει στήν ἀγάπη νά τόν πιεῖ
Καί νά φωλιάζει στό πλευρό του σάν πουλί ὅταν σουρουπώνει
Νά τότε βαλαντώσει μέ περαστικά φρενιάσματά της
Ἄπ' τό κρεβάτι του ὅπως νικητής καί τροπαιοφόρος νά ση-
κώνεται

Ἡ ὅπως ἄνεμος γιά νά χυθεῖ στόν κόσμο ἀναίτια οὕτως-εἰπεῖν
Καί γιά νά συντομεύουμε
Νά τόν γιατροπορέψει κάποτε μετά νά τόν θρηνήσει
Καί νά βουλιάξει τέλος στήν ἀπόλαυση τοῦ πιό μεγάλου
πένθους

Τρυφερές ἰδιοκτησίες
Ὅμως ἐσύ μοῦ ἀντιστρατεύεσαι τή φύση
Γι' αὐτό κάποτε ἀδράχνω ἀπότομα τό χέρι σου ἀφημένο
Μές στά δικά μου ἢ καταντήσανε
Οἱ ἄλλες σχεδόν ἐπιθυμιά μου
Νά 'χουν περάσει ὡστόσο κι ὄχι νά περνοῦν ἢ νά περάσουν
Ἀντιστρατεύεσαι τή φύση μου
Δέν μοῦ ἐπιτρέπεις τό ραχάτι τῆς κατάκτησης
Τό μερακλίδικο παιχνίδι μέ τόν κόσμο τῶν ἀντρῶν τῆς
ἀγορᾶς τους

Ὅπου μονάχα νά κερδίσω ὑπάρχει προοπτική ποτέ νά χάσω
Τή σιγουριά ἑνός μέλλοντος πού νά 'χει προπαντός
Τή συγκατάθεσή μου καθῶς εἶδα ἐσύ νά κάνεις.

Περιοδικό Νέα Εστία, τχ. 1757, Ιούνιος 2003.

Με την ίδια αφορμή, την έκδοση του βιβλίου το 2009, η Τιτίκα Δημητρούλια σημείωνε στην Καθημερινή, στις 27.6.2010:

Φιλολόγος σε νυχτερινό σχολείο, ο Δημήτρης Αρμάος είναι γνωστός για τις φιλολογικές του επιμέλειες, για την επιμονή, την εμμονή του στη λεπτομέρεια, σ' αυτό που δεν φαίνεται αλλά κάνει τη διαφορά όταν διαβάσει κανείς ένα βιβλίο. Λόγιος και ευρυμαθής, αλλά και διανοούμενος που δεν διστάζει να παρέμβει στις διαμάχες του καιρού του, ορθολογιστής και μουσόληπτος, όπως επισημαίνει ο ίδιος στον πρόλογό του, ο Αρμάος καταθέτει στον εξαιρετικά φροντισμένο αυτό τόμο -τον οποίο κοσμούν και συμπληρώνουν λοξά τα σχέδια του Αλέξη Ταμπουρά- την ποιητική του διαδρομή, από το 1975 που ξεκινά να γράφει ως το 2007, σχεδόν δηλαδή ως σήμερα. Για την ακρίβεια παραδίδει τα ποιήματά του νικημένα κατά κράτος, όπως λέει. Πολλά από τα

ποιήματα έχουν εκδοθεί, σε συλλογές, σε περιοδικά, άλλα είναι ανέκδοτα. Σκιαγραφούν μαζί μια αγωνία κι έναν αγώνα, ενός «αυτόχθονος του χώρου» που αναζητεί τις ρίζες του στα βάθη της γραφής όσο και της ψυχής, αλλά και του κοινωνικού πραγματικού και των αναπαραστάσεών του.

Πολύσημη η βία στα ποιήματά του. Των αισθημάτων, του παθιασμένου έρωτα, της απόλυτης παράδοσης, της εγκατάλειψης, του πόνου. Της αίσθησης της ματαιότητας, της θνητότητας, της νομοτέλειας σε έναν κόσμο που δεν τον κατοικεί πια ο Θεός αλλά δεν κερδίζει γι' αυτό την αιωνιότητα. Του πόνου που γεννά ο ίδιος ο άνθρωπος, της μάχης και του πολέμου. Της βίας της ποίησης που ανατέμνει το παρελθόν για να γεννήσει το μέλλον.

Γεγονότα και σχόλια

Η ποίηση του Αρμάου είναι κατακλυσμένη από μια βία που έχει κρυώσει για να γίνει ποίηση, η οποία επίσης μιλάει για την ποίηση, για τον εαυτό της, ευθέως και με παραβολές, με ιστορίες ποιητών, μεσαιωνικών και ρομαντικών, Ευρωπαίων και Ελλήνων, εστέτ, νεορομαντικών και μοντερνιστών. Ποίηση που σχολιάζει στη διάρκεια την ποίηση μέσα από τα λόγια των άλλων. Κάπου στην αρχή του τόμου υπάρχει ένα «Ποίημα-αντικείμενο»: στην πράξη, όλα του τα ποιήματα είναι γεγονότα-σχόλια-πάνω-άλλα-γεγονότα, συνομιλίες και διάλογοι ανοιχτοί και μυστικοί, λέξεις σοφά βαλμένες για να υποδηλώνουν μαζί με τον ρυθμό, με το ποιητικό είδος, με το στίχο την καταγωγή και την απόβλεψη. Από τον λυρισμό στο έπος και από το χάι-κου -που γίνεται χάι-κλου- στο πεζόμορφο ποίημα, από το παντούμ στα πολλά ελευθερόστιχα ποιήματα που εκμεταλλεύονται σοφά, κατά τα διδάγματα του Μαλλαρμέ που κάπου εμφανίζεται στο μεγάλο θέατρο της δημιουργίας που στήνει στον τόμο αυτό ο Αρμάος, τη γραφική διάταξη στη σελίδα, ο τόμος περιγράφει, λοιπόν, μέσα από τη βία της αναίρεσης, της καθαίρεσης, της απομυθοποίησης, την ανακήρυξη του ποιητικού λόγου σε ύψιστη πραγματικότητα.

Κι όμως η ποίηση αυτή, που κλείνει μέσα της τον Ελ Σιντ και τη Χιμένα, την Ελένη και την Πηνελόπη, τον Δάντη και τη Βεατρίκη, τον Σαίξπηρ και τους μεταφυσικούς, τον Τέννυσον και τους ρομαντικούς, τον Κάλβο και τη θαλασσινή του κραυγή, τον Σολωμό, τον Παπαδιαμάντη με την μαγική ναυν και την αμφιλόφεια του Βιζυηνού, τον Σεφέρη και τον Ρεμπώ, την κόμησσα ντε Νοάιγ και τη μετάφρασή της από τον Καρυωτάκη, τον Βοκκάκιο και τον Βιγιόν, τον Ρίλκε και τον Μέλβιλ, μια ποίηση απόλυτα διακειμενική και αυτοαναφορική, είναι μαζί και μια ποίηση βαθιά αναπαραστατική. Με γλώσσα που αρύεται τον πλούτο της από την ελληνική στη διαχρονία της και ποικίλλεται από τις ευρωπαϊκές δημώδεις, καταγράφει τον πόνο, την αγωνία του ανθρώπου μπροστά σε όσα τον αφορούν και όσα τον ξεπερνούν – της τέχνης συμπεριλαμβανομένης.

Εναλλάσσοντας τα είδη και τα ύφη, με μια ειρωνεία πότε κρυμμένη και πότε φανερή, καβαφική στην βαθύτερη ουσία της, να τινάζει στον αέρα κάθε υποψία μελοδραματισμού και δραματοποίησης, παίζοντας με την έκταση, τη στροφική οργάνωση του στίχου, ο Αρμάος δημιουργεί μια πολυφωνία που αιφνιδιάζει και φτάνει ως το μεδούλι των πραγμάτων, με τον τρόπο των ποιητών που «τους καίνε οι αστραπές», που «κάνεις τους δεν ορέχθηκε πλούτο άλλο ρυθμούς και λέξεις / κανείς τους δεν ευτύχησε με τη νεκροφιλία της εξουσίας/ ή δεν αγνόησε το λυγμό που πρέπει να σωθεί». Ενας ρομαντισμός που φωτίζει παρηγορητικά τις αρχές ενός δύσκολου αιώνα.

8. 'Οδηγίες

Τὴν ὀρισμένην ὥρα μὲς στήν ἀγορά ὅτε θά διαβαίνεις
Εἶν' ὅλοι φρεσκοξυπνημένοι καί τό μάτι τους ξυράφι
Πάρα πολύ ἐπιδέξιο καί προσεχτικό ὅσο κι ἀδιάκριτο
Κι εἶναι συνήθιο τῶν κοινῶν ἀνθρώπων νά συνδέουν μέ πλοῦ-
το νιάτα κι ὀμορφιά
Φόρα λοιπόν μονάχα τ' ἀπολύτως ἀπαραίτητα γιά νά ῥθεις
Νά προτιμήσεις ὅμως τό τσιτάκι πού γιά τοὺς δικούς της
λόγους σου ἔχε ράψει
Ἡ μάνα σου ὅ,τι ἀποφοιτοῦσες ἀρκετά μοῦ φαίνεται μακρῷ
Νά κρατηθοῦν ὑπό ἔλεγχου στό πέρασμά σου οἱ πόθοι
Μά καί κοντό ἀρκετά ὥστε ἡ φαντασία κανενός
Νά μήν προλάβει νά ἐξαφθεῖ
Βλέποντας πάνω νά δεσπόζει ἕνα κεφάλι τόσο ἐξάισιο
Καί μολονότι εἶν' ἀρκετά φαροῦ βάδιζε ὥστόσο μ' ἕνα βῆμα
μετρημένο
*Ὅχι πολύ γοργά γιά νά μή ζωγραφίζεσαι στό ροῦχο σάν τοπίο
Νοσταλγικό πατρίδας μακρινῆς στήν ἐμιγκράτσια
Ἰδίως ἀπό τά καινούργια μαγαζιά ὅταν θά διαβαίνεις τῆς
πλατείας
Πού ἔχουν ὅλα νεαρά ἀφεντικά μέ ὀλημερίς στριμμένο τό
μουστάκι
Τά μαναβάκια νά προσέχεις μή σέ ἰδοῦνε
Τά ἔμορφα κορίτσια αὐτοῖ τά κυνηγοῦνε
Καί τά κρατάει ἡ ἀναδουλειά συνέχεια στό κατώφλι καραούλι
Ἄλλ' οὔτε καί πολύ ἀργά θές νά πεθάνω;
Κι ὅσα ἡ συνθήκη καί ἡ λαχτάρα προεξοφλεῖ ἀπό κάτω
μοναχά
*Ἄς λείπουν ὅλα ἡ ὥρα θά ἔναι ἔτσι κι ἀλλιῶς
Ἄδικαιολόγητα προχωρημένη ὅταν θά φτάσεις.

Άνθρωπος βαθιάς μόρφωσης, όπως λένε όσοι είχαν την τύχη να τον γνωρίσουν, μετά τις φιλολογικές του σπουδές εργάστηκε ως επιμελητής εκδόσεων (ο Κυριάκος Αθανασιάδης έγραψε ένα de profundis κείμενο για τον επιμελητή Αρμάο όπως τον γνώρισε, στο book's journal), έως το 1994 οπότε και άρχισε να εργάζεται στη Μέση Εκπαίδευση ως καθηγητής.

Η κηδεία του θα γίνει την Τρίτη 2/6, στις 5 το απόγευμα, από το Νεκροταφείο Ζωγράφου. Ο καλύτερος τρόπος για να τιμηθεί ο απών είναι να στραφούμε στις λέξεις του, στις λέξεις στις οποίες αφοσιώθηκε εν ζωή.

Μονόδρομος

Δύο τρόπους έχει ή αγάπη νά τελειώσει:
στό πέλαγος τής ήδονής,
ή σ' άλλο τής μελάνης.
Δύο τρόποι για νά βρεις τή λευτεριά σου:
ό ένας νά φυγαδευτείς
κι ό άλλος νά πεθάνεις.

Περιοδικό Τετράμηνα, Άμφισσα, Άνοιξη 1993.

* * *

Επιμέλεια: Ελένη Κεχαγιόγλου